

УДК 657.471

Бескоста. Г.М.

доцент кафедри обліку та аудиту

Козачок. І.А.

старший викладач кафедри обліку та аудиту

Запорізька державна інженерна академія

МЕТОД КАПІТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Бескоста., Г.М. Козачок. І.А. Метод капіталізації фінансових витрат у фінансовому обліку підприємства. У статті досліджено порядок обліку й капіталізації фінансових витрат за різних умов створення кваліфікаційних активів та отримання й використання позик підприємства.

Бескостая Г.Н., Козачёк И.А. Метод капитализации финансовых расходов в финансовом учете предприятия. В статье исследован порядок учета и капитализации финансовых расходов в разных условиях создания квалификационных активов, получения и использования ссуд предприятия.

Beskostaya G., Kozachek I. Method capitalization of financial expenditure in the financial accounting of enterprises. In the article probed order of account and capitalization of financial charges at different terms creation of qualifying assets receipt and use of loans on an enterprise.

Вступ

В умовах ринкових відносин суб'єкти підприємницької діяльності визначають співвідношення власних обігових засобів та залучених коштів, керуючись принципом економічної доцільності позик. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» (П(С)БО) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові витрати. П(С)БО 31 в бухгалтерському обліку дає змогу використовувати два методи обліку фінансових витрат: фінансові витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані; капіталізація фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу. Впровадження метода капіталізації фінансових витрат має економічні переваги, а його використання в майбутньому може стати базовим підходом відображення фінансових витрат в обліку.

Постановка проблеми

Розкрити метод капіталізації фінансових витрат, надати рекомендації практичного застосування вимог П(С)БО 31 «Фінансові витрати», відображення капіталізації фінансових витрат на створення кваліфікаційного активу в фінансовому обліку, провести аналогію відображення капіталізації фінансових витрат згідно з П(С)БО 31 та МСБО 23, зарубіжного досвіду, довести доцільність аналізу фінансових витрат.

Результати

У підприємств, які ведуть активну господарську діяльність, не завжди є в достатній кількості вільні кошти. Для вирішення цієї проблеми суб'єкти господарювання отримують кредити, позики, випускають облігації тощо, внаслідок чого змушені здійснювати фінансові витрати.

Тобто, до фінансових витрат належать витрати на нарахування процентів (за користування кредитами та позиками, за випущеними облігаціями та фінансовою орендою) й інші витрати підприємства в межах норм, установлених Податковим кодексом, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, включених до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку) (пп. 138.10.5 п. 138.10 ст. 138 Податкового кодексу) [5].

Визначення терміна «фінансові витрати» згідно з П(С)БО 31 та МСБО 23 «Витрати на позики» [1, 2]:

П(С)БО 31	МСБО 23
Фінансові витрати - витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із позиками	Витрати на позики - це витрати на сплату відсотків або інші витрати, пов'язані із запозиченням коштів.

Визначення термінів «капіталізація фінансових витрат» та «кваліфікаційний актив» у Податковому кодексі не наведено. Проте відповідно до пп. 14.1.84 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу інші терміни для цілей розділу III «Податок на прибуток підприємств» цього Кодексу використовуються у значеннях, визначених Законом про бухгалтерський облік та національними й міжнародними положеннями (стандартами) фінансової звітності, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Враховуючи викладене, для з'ясування значень цих термінів можна звернутися до бухгалтерських стандартів.

П(С)БО 31 «Фінансові витрати» визначає, що фінансові витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані, окрім випадку, коли облікова політика підприємства передбачає капіталізацію фінансових витрат, пов'язаних із створенням кваліфікаційного активу.

Кваліфікаційний актив - актив, який обов'язково потребує суттєвого часу для його створення.

Капіталізація фінансових витрат - включення фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу [1].

Капіталізація фінансових витрат є добровільним, альтернативним вибором підприємства. Це означає, якщо підприємство вирішує капіталізувати фінансові витрати, необхідно в наказі про облікову політику відзначити: перелік кваліфікаційних активів у процесі придбання, будівництва, створення, виготовлення, виробництва, вирощування; час його створення. Міністерство фінансів України в листі від 01.06.2006 року № 31-34000-10-5/11601 рекомендує під час застосування П(С)БО 31 суттєвим вважати час понад три місяці.

Таким чином, П(С)БО 31 рекомендує для обліку фінансових витрат два методи:

- фінансові витрати можуть бути визнані витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані;
- фінансові витрати можуть бути капіталізовані [1].

МСБО 23 також дозволяє два варіанти підходу до витрат на позики:

Базовий підхід - витрати на позики слід визнавати як витрати того періоду, в якому вони були зроблені, незалежно від використання позики. В фінансовому обліку це відображається проводкою:

Дт рах. Фінансові витрати

Кт рах. Грошові кошти/нарахування

У Звіті про прибутки та збитки ці витрати наводять окремою статтею.

Дозволений альтернативний підхід - витрати на позики, які безпосередньо відносяться до придбання, будівництва чи виробництва кваліфікаційного активу слід капіталізувати як частину цього активу, тобто - включені до собівартості цього активу. В фінансовому обліку це відображається проводкою:

Дт рах. Собівартість кваліфікаційного активу

Кт рах. Грошові кошти/нарахування [2]

Метод капіталізації фінансових витрат відповідає принципам підготовки фінансової звітності - принципу обачності та нарахування. Згідно з принципом обачності при оцінці наведеної у звітах інформації слід уникати завищення активів і доходів або заниження витрат (даному випадку - фінансові витрати) і зобов'язань підприємства. Згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат, доходи слід відображати в обліку та звітності в тому періоді, коли вони були зароблені, а витрати - на основі відповідності цим доходам. Принцип нарахування та відповідності забезпечує визначення фінансового результату звітного періоду зіставленням доходів звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів [4].

Таким чином, використовуючи метод капіталізації фінансових витрат, підприємства не порушують принципи підготовки фінансової звітності. Дійсно, відсотки по кредиту, який отримано під нове будівництво, будуть відображені в обліку як витрати тільки при амортизації будівлі; економічні вигоди, дохід від експлуатації будівлі підприємство отримає тільки тоді, коли буде його використовувати.

Застосування методу капіталізації фінансових витрат може мати економічні переваги в певний момент часу та за певних умов для досягнення мети управлінських рішень. Капіталізація фінансових витрат: покращує показники прибутку; відображає збільшення активів у балансі, впливає на кредитну політику підприємства, стає додатковим методом, за допомогою якого можна уникнути можливої ліквідації ТОВ або АТ, у разі коли вартість чистих активів може виявитися меншою від статутного капіталу.

Таким чином, приймаючи рішення про капіталізацію фінансових витрат слід пам'ятати, що капіталізація позикових відсотків впливає на: звітні показники прибутку; показники вартості активів; фінансові коефіцієнти,

наприклад, коефіцієнт покриття; зменшує можливість порівнювати прибутки та обсяги активів, з такими ж показниками інших підприємств.

П(С)БО 31 розглядає три варіанти використання залучених коштів для капіталізації фінансових витрат:

Перший варіант - безпосереднього позичання коштів з метою створення кваліфікаційного активу.

Другий варіант - запозичення безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу.

Третій варіант - наявність запозичень, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу, та інших запозичень, які безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу [1].

Облік безпосереднього позичання коштів з метою створення кваліфікаційного активу.

У разі безпосереднього позичання коштів з метою створення кваліфікаційного активу сумою фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу, є фактичні, визнані у звітному періоді, фінансові витрати, які пов'язані з цим запозиченням (за вирахуванням доходу від тимчасового фінансового інвестування запозичених коштів) п.6 П(С)БО 31.

Капіталізація фінансових витрат починається за наявності умов:

- визнання витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу;
- визнання фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу;
- виконання робіт зі створення кваліфікаційного активу, включаючи технічні та адміністративні заходи, що виконуються до початку створення такого активу.

Варіант 1. Визнання та відображення в бухгалтерському обліку витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу в разі безпосереднього запозичення коштів з метою створення кваліфікаційного активу. Згідно з п.6 П(С)БО 31 сумою капіталізації фінансових витрат (включаються до собівартості кваліфікаційного активу) є фактично визнана в звітному періоді сума таких фінансових витрат.

ТОВ «Корона» в січні отримало кредит 200 000 грн. на створення кваліфікаційного активу (виготовлення та монтаж устаткування). Термін використання кредиту 12 місяців, ставка відсотка за користування - 15 % річних. Виготовлення та монтаж устаткування розпочалося в лютому, завершилося в листопаді. Виробнича собівартість устаткування (без фінансових витрат) складає 600 000 грн.

Сума фінансових витрат, яка підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу, дорівнює:

$$200\,000 \times 0,15 \times 10/12 = 25\,000 \text{ (грн.)}$$

Сума фінансових витрат, яка визнається витратами звітного періоду (січень та грудень), дорівнює:

$$200\,000 \times 0,15 \times 2/12 = 5\,000 \text{ (грн.)}$$

Таблиця 1 - Відображення в обліку капіталізації фінансових витрат

Місяць	№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
			Дт	Кт	
1	2	3	4	5	6
Січень	1	Отримано кредит у банку	311	601	200 000
	2	Нараховані відсотки по кредиту	951	684	2 500
	3	Сплачені відсотки по кредиту	684	311	2500
Лютий-листопад	4	Відображені витрати на виробництво устаткування	23	20, 22, 13, 661, 65, 91, інші	600 000
	5	Нараховані та сплачені відсотки по кредиту	951 684	684 311	25 000 25 000
	6	Витрати на сплату відсотків віднесені до виробничої собівартості устаткування	23	951	25 000
	7	Оприбутковано устаткування	26	23	625 000
Грудень	8	Нараховані та сплачені відсотки по кредиту	951 684	684 311	2 500 2 500
	9	Повернення кредиту в банк	601	311	200 000
	10	Відображено на фінансовий результат фінансові витрати	792	951	5 000

Варіант 2. Запозичення коштів безпосередньо не пов'язане зі створенням кваліфікаційного активу.

Підприємство здійснює будівництво об'єкта основних засобів (будівля) - кваліфікаційного активу. Витрати (собівартість) будівництва за 5 місяців (січень - травень становить 600 000 грн. Фактично сплачено за 5 місяців 250 000 грн. Для закінчення будівництва підприємство вирішує в червні взяти в банку кредит на поповнення обігових коштів у сумі 500 000 грн., ставка за користуванням кредитом 15% річних, термін використання 12 місяців. Гроші використовувалися на поточні потреби підприємства та на створення кваліфікаційного активу. Витрати на будівництво кваліфікаційного активу в червні становили 100 000 грн.

У п. 7 П(С)БО 31 вказано, «якщо запозичення безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу, то сума фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу, є добутком норми капіталізації та середньозважених витрат на створення кваліфікаційного активу (з урахуванням витрат на створення такого кваліфікаційного активу на початок звітного періоду, включаючи раніше капіталізовані фінансові витрати)» [1].

Норма капіталізації фінансових витрат - частка від ділення середньозваженої величини фінансових витрат та суми всіх непогашених запозичень (крім тих, що безпосередньо пов'язані з кваліфікаційним активом або мають цільове призначення) підприємства протягом звітного періоду.

Середньозважені витрати на створення кваліфікаційного активу - витрати на кваліфікаційний актив, при яких сплачують грошові кошти, Метод капіталізації фінансових витрат у фінансовому обліку підприємства

передають інші активи, або приймають зобов'язання з нарахування відсотків, зменшені на отримані виплати по кваліфікаційному активу та цільове фінансування, яке виділене на їх створення.

$$\begin{matrix} \text{Сума} \\ \text{фінансових} \\ \text{витрат} \end{matrix} = \begin{matrix} \text{Норма} \\ \text{капіталізації} \end{matrix} \times \begin{matrix} \text{Середньозважені} \\ \text{витрати на створення} \\ \text{кваліфікаційного активу} \end{matrix} \quad (1)$$

Зважений коефіцієнт = кількість місяців звітного періоду, протягом яких витрати були складником вартості кваліфікаційного активу : загальна кількість місяців у звітному періоді.

Таблиця 2 - Середньозважена сума витрат на створення кваліфікаційного активу

Місяць	Загальна сума витрат, грн.	Зважений коефіцієнт	Середньозважена сума витрат, грн.
січень	200 000, 00	6\6	200 000, 00
лютий	200 000, 00	5\6	166 667, 00
березень	100 000, 00	4\6	66 667, 00
квітень	50 000, 00	3\6	25 000, 00
травень	50 000, 00	2\6	16 667, 00
червень	100 000, 00	1\6	16 667, 00
Разом	700 000, 00	-	491 668, 00

Норма капіталізації фінансових витрат за червень:

$500\,000 \times 0,15 : 1\backslash 12 : 500\,000 = 0,0125$ (грн.)

Сума фінансових витрат, що капіталізуються:

$491\,668 \times 0,0125 = 6145,85$ (грн.)

Загальна сума відсотків за користування кредитом за місяць:

$500\,000 \times 0,15 : 12 = 6\,250$ (грн.)

Сума фінансових витрат, яка визнається витратами періоду:

$6\,250 - 6\,145,85 = 104,15$ (грн.)

Таблиця 3 - Відображення в обліку капіталізації фінансових витрат

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Відображено витрати, що включаються до собівартості кваліфікаційного активу	151	631	700 000
2	Відображено плату постачальникам за виконані роботи	631	311	250 000
3	Отримано кредит у банку	311	601	500 000
4	Нараховані та сплачені відсотки по кредиту	951 684	684 311	6 250
4	Відображено фінансові витрати, що капіталізуються, зі створення кваліфікаційного активу	151 951	951 684	6 145, 85

Продовження таблиці 3

5	Відображено фінансові витрати, які визнаються витратами звітного періоду	951 792	684 951	104, 15
6	Відображена первинна вартість кваліфікаційного активу	103	151	706 145,85

Варіант 3. Підприємство має позики, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу, та інші позики, які безпосередньо не пов'язані зі створенням кваліфікаційного активу.

У цьому випадку сума фінансових витрат, що включається до собівартості кваліфікаційного активу, визначається в такій послідовності:

1. Визначаються фактичні, визнані у звітному періоді, фінансові витрати, які пов'язані з запозиченням, або іншими словами визначаються відсотки, нараховані на ту частину запозичення, яку використали на створення кваліфікаційного активу.

2. Визначається добуток норми капіталізації фінансових витрат (яка визначається за вирахуванням непогашених запозичень, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу) та середньозважених витрат, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу (за вирахуванням непогашених запозичень, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу).

3. Визначається сума фінансових витрат названими розрахунками, устанавлюється загальна сума фінансових витрат, що підлягає включенню до собівартості кваліфікаційного активу.

Визначення фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу можна навести в вигляді формули:

$$\begin{array}{ccccc} \text{Фактичні фінансові} & & & & \text{Середньозважені} \\ \text{витрати на створення} & & \text{Норма} & & \text{витрати на створення} \\ \text{кваліфікаційного} & + & \text{капіталізації} & \times & \text{кваліфікаційного} \\ \text{активу} & & & & \text{активу} \end{array}$$

Третій варіант визначення фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу поєднує два попередніх.

Фінансовий облік фінансових витрат, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу повинен забезпечити отримання обліково-економічної інформації внутрішніми та зовнішніми користувачами фінансової звітності. Планом рахунків бухгалтерського обліку та Інструкцією № 291 для обліку фінансових витрат передбачено рахунок 95 «Фінансові витрати», який має субрахунки: 951 «Відсотки за кредит», 952 «Інші фінансові витрати». На субрахунку 951 ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків за використання кредитів банків.

Фінансові витрати, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу відображаються по дебету субрахунку 951 «Фінансові витрати» та кредиту субрахунку 684 «Розрахунки по нарахованим відсоткам»

та одночасно по дебету субрахунків 15, 23 та кредиту субрахунку 951. На субрахунку 951 ведеться облік фінансових витрат, що відносяться до витрат звітного періоду та фінансових витрат, що капіталізуються.

Критерії капіталізації витрат представлені в таблиці 4.

Таблиця 4 - Критерії капіталізації витрат

Критерії капіталізації	Капіталізовані витрати	Витрати періоду	Нормативно-правовий акт
Вид активу	інвестиційна нерухомість; незавершені капітальні інвестиції; незавершене виробництво продукції з тривалим (суттєвим) операційним циклом.	транспортні засоби; фінансові інвестиції	Додаток 1 П(С)БО 31
Цільове призначення кредиту	з метою створення кваліфікаційного активу	без мети створення кваліфікаційного активу (наприклад, поповнення обігових коштів)	п. 6 П(С)БО 31
Строк створення активу	більше 3 місяців	менше 3 місяців	Лист 31-34000-10-5/11601
Використання в господарській діяльності	нарахування здійснюється у зв'язку з провадженням господарської діяльності платника податку	нарахування здійснюється у зв'язку з провадженням господарської діяльності платника податку	пп. 141.1 ст. 141 ПКУ
Показники господарської діяльності	середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує 70 млн. грн.	середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 70 млн. грн.	ст. 1 Закону 523, ч. 7 ст. 63 ГКУ
Ведення робіт зі створення кваліфікаційного активу	здійснення технічної та адміністративної роботи; тимчасового затримання робіт зі створення кваліфікаційного активу, що є необхідною складовою процесу його створення	припинення робіт; завершення робіт	ст. 11-13 П(С)БО 31

Визначення суми витрат на позики, пов'язаної з кваліфікованим активом, потребує спеціального аналізу.

Положення № 34 FASB передбачає дотримання таких рекомендацій при обчисленні суми процентних витрат, які капіталізуються :

1. Процентні витрати капіталізуються тільки протягом періоду будівництва чи придбання довгострокового активу.

2. Сума процентних витрат, які капіталізуються, обчислюється на основі загальних сум витрат протягом періоду будівництва.

3. При обчисленні суми процентних витрат використовується банківська процента ставка отриманої позики.

4. При обчисленні суми процентних витрат не має значення, з якого джерела здійснюються витрати (чи за рахунок отриманої позики, чи за рахунок власних грошових коштів).

5. Сума процентних витрат, яка додається до купівельної вартості активу, не повинна перевищувати загальну суму процентних витрат за цей період (за усіма позиками) [3].

Фінансові витрати можуть бути також пов'язані з виготовленням або придбанням некваліфікаційних активів. Приклади некваліфікаційних активів наведено в ПСБО 31, а саме:

- фінансові інвестиції в боргові цінні папери або інструменти власного капіталу;

- незавершене виробництво продукції з коротким (несуттєвим) операційним циклом (незавершені вироби);

- активи, готові для використання із запланованою метою або продажу (зокрема, активи, придбані для продажу; готова продукція (взуття, меблі, одяг тощо); сировина, матеріали, конструкції тощо, придбані для використання у виробництві продукції (робіт, послуг) та в іншій операційній діяльності).

Якщо запозичені кошти призначаються виключно для фінансування виготовлення або придбання некваліфікаційних активів, то нараховані фінансові витрати не підлягають капіталізації (не включаються до собівартості таких активів).

Пунктом 141.2 ст. 141 Податкового кодексу встановлено, що для платника податку, 50 % та більше статутного фонду (акцій, інших корпоративних прав) якого перебуває у власності або управлінні нерезидента (нерезидентів), віднесення до складу витрат процентів за кредитами, позиками та іншими борговими зобов'язаннями на користь таких нерезидентів та пов'язаних з ними осіб дозволяється в сумі, що не перевищує суму доходів такого платника податку, отриману протягом звітного періоду у вигляді процентів від розміщення власних активів, збільшену на суму, що дорівнює 50% оподаткованого прибутку звітного періоду, без урахування суми таких отриманих процентів.

Проценти, які відповідають вимогам п. 141.1 ст. 141 Податкового кодексу, однак не віднесені до складу витрат виробництва (обігу) згідно з положеннями п. 141.2 цієї статті, протягом звітного періоду підлягають перенесенню на результати майбутніх податкових періодів із збереженням обмежень, передбачених п. 141.3 ст. 141 Податкового кодексу. У податковій декларації проценти, що включаються до витрат з урахуванням обмежень, установлених п. 141.2 ст. 141 цього Кодексу, відображаються в рядку з кодом

06.4.1. При цьому вони також враховуються у загальній сумі фінансових витрат, зазначеній у рядку з кодом 06.4 [5].

Таким чином, при відображенні фінансових витрат у податковому обліку суттєве значення має те, капіталізовані вони чи ні відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Висновки

Отже, що для цілей капіталізації включають лише витрати, для здійснення яких сплачуються грошові кошти, передаються інші активи або приймаються зобов'язання з нарахуванням відсотків. При цьому витрати на створення кваліфікаційного активу зменшуються на суму отриманих проміжних витрат та цільового фінансування, безпосередньо пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу. Капіталізація фінансових витрат припиняється, якщо створення кваліфікаційного активу завершено.

Використовуючи метод капіталізації фінансових витрат підприємства можуть: покращити звітні показники прибутку, вартості активів, впливати на кредитну політику, уникнути можливої ліквідації товариства.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-31-f-nansov-vitrati.html>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 «Витрати на позики» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408
3. Международные стандарты учета и аудита: сб. с комментариями. №4: Директивы Европейского экономического сообщества / [сост. Приходько Н.Е. и др.]. - 1993. - 96с.
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії: практ. посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К., 2001. - 840с.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dtki.com.ua/show/2cid08922.html>

Ключові слова: фінансові витрати, кваліфікаційний актив, капіталізація фінансових витрат.

Ключевые слова: финансовые расходы, квалификационный актив, капитализация финансовых расходов.

Key words: financial charges, qualifying asset, capitalization of financial charges.